

لطیفه در فارسی؛ تغییر ساختاری و مفهومی در گذر زمان

محمد عطارزاده^۱

۱- مدرس دانشکده فنی شهید دادبین کرمان

چکیده:

یکی از ابزارهایی که زبان در اختیار سخنوران هر ملت و جامعه می‌گذارد، لطیفه و طنز است. لطیفه یکی از ویژگی‌ها و مشخصه‌های هر ملت و زبان آن است. نوع طنز از نظر ساختار و مفهوم در هر جامعه متفاوت است. در درون یک جامعه نیز، لطیفه در یک دوره از زمان با دوره‌ای دیگر تفاوت دارد. لطیفه در فارسی، در گذر زمان از گذشته تا به امروز، تغییرات زیادی داشته است. این تغییرات هم در ساختار لطیفه و هم در مفهوم آن است. در این پژوهش با بررسی لطیفه در فارسی، به تغییرات ساختاری و مفهومی آن از گذشته تا به امروز پرداخته می‌شود. در این پژوهش، لطیفه‌های فارسی در سه نسل قرار داده شده‌اند؛ نسل اول (نسل قدیم)، نسل دوم (نسل نو) و نسل سوم (نسل هدفمند). در نتیجه پژوهش مشخص می‌شود که لطیفه در فارسی مسیر درستی را در گذر زمان طی کرده است.

واژگان کلیدی: لطیفه، طنز، تغییر ساختاری، تغییر مفهومی

۱. مقدمه

یکی از دلپذیرترین و پرطرفدارترین کاربردها و گونه‌های هر زبان، لطیفه‌های آن زبان است. فرهنگ لغت آکسفورد واژه لطیفه (joke) را به صورت «چیزی که باعث سرگرمی یا خنده می‌شود، مخصوصاً داستانی که دارای یک بخش نهایی و لب مطلب است»^۲ تعریف می‌کند. لطیفه‌ها در هر کشور و در میان هر ملت انواع مختلفی دارند و از جنس‌های مختلفی از طنز برای شوخ‌طبعی و ایجاد لطافت و خنده در سخن بهره می‌برند. وجود جنس‌های مختلف طنز، باعث این پدیده می‌شود که نوع طنز و عناصر خنده‌آور در میان مردم کشورهای مختلف متفاوت باشد؛ به عبارت دیگر، لطیفه‌هایی که برای مردم یک کشور، و یا حتی

^۱ muhammadattarzadeh@yahoo.com

^۲ Oxford Online Living Dictionary